

Elektronika a Mikroelektronika A4B34EM

10. přednáška

- Paměti

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Paměti

- Paměť RAM (Random Access Memory)
 - Protiklad paměti se sériovým přístupem (t.j. např. páska)
 - Statická RAM (Static Random Access Memory -SRAM)
 - Data uložena dokud neodpojíme napájení Vdd
 - 6-tranzistorů na buňku
 - Rychlejší
 - Diferenciální
 - Dynamické RAM (Dynamic Random Access Memory -DRAM)
 - Vyžadují periodickou obnovu dat
 - Menší plocha (1 nebo 3 tranzistory)
 - Pomalejší
 - Výstup není diferenciální
 - Umožňují čtení i zápis
- Paměť ROM (Read-Only Memory ROM)

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Vysvětlení zkratk

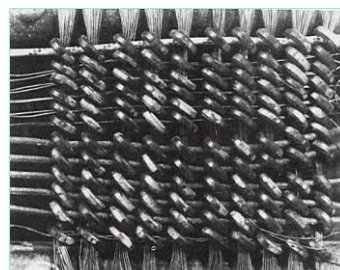
- **FIFO** first-in first-out
- **LIFO** last-in first-out
- **CAM** contents-addressable memory (associative memory)
- **NVRWM** nonvolatile read-write memory
- **EPROM** erasable programmable read-only memory
- **E²PROM** electrically erasable read-only memory
- **RAM** random access memory
- **SRAM** static RAM
- **DRAM** dynamic RAM

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

- Feritová paměť z IBM 405

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Klasifikace polovodičových pamětí

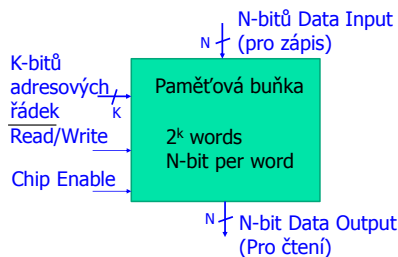
Paměti RWM		Nevolatilní Read-Write Memory	Paměti ROM
S náhodným přístupem	Se sériovým přístupem	EPROM E ² PROM FLASH	Programované maskou Programovatelné (PROM)
SRAM DRAM	FIFO LIFO Posuvný registr CAM		

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Základní Architektura pamětí

- Příklad: 2MB paměť, adresována po bytech
 - $N = 8$ (kuli adresování bytů)
 - $K = 21$ (1 slovo (word) = 8-bitů)

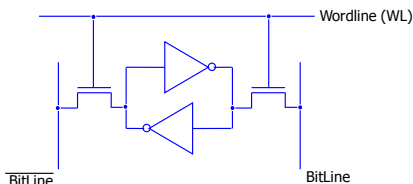

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Statické paměti

Static Random Access Memory (SRAM)

- Typická konstrukce jednoho bitu je pomocí 6ti tranzistorů (6T SRAM Cell)
- Při čtení jsou přístupové linky (Bitline) „před-nabity“ na Vdd (log.1) a teprve potom je WL=1
- Při zápisu je na linku Bitline přivedena logická hodnota, kterou chceme zapsat a potom je nastaven WL=1

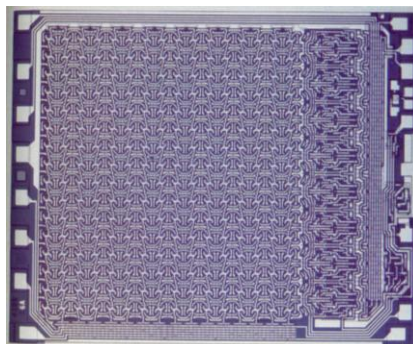

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

První 256-Bitová Statická RAM - 1970

Fairchild 4100

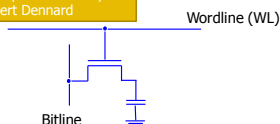
Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Dynamické paměti

Dynamic Random Access Memory (DRAM)

Vynálezcem dynamické paměti RAM byl v roce 1967 Robert Dennard

- Paměťová buňka obsahuje pouze **1-tranzistor** a kapakitor
- Při zápisu je na bitline nastavena logická hodnota, kterou chceme zapsat a potom se nastaví WL=1
- Při čtení je přístupová linka (Bitline) „před-nabita“ na Vdd (log.1) a potom se nastaví WL=1
- Logická informace se s časem degraduje (vybíjení kapakitoru). Proto tyto paměti vyžadují tzv. refreshing

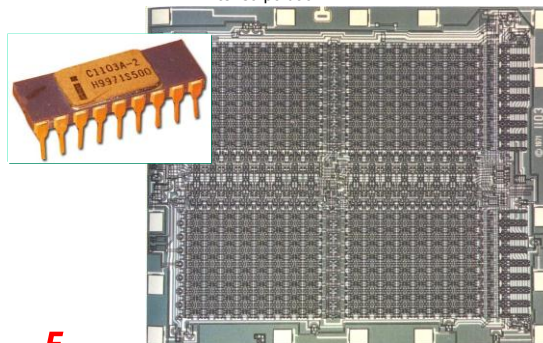

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

První 1,024 Bitový paměťový čip - 1970

Intel Corporation DRAM

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Velikosti pamětí

- Kapacita paměti je popsána jako:

■ # adres x Velikost slova

■ Příklady:

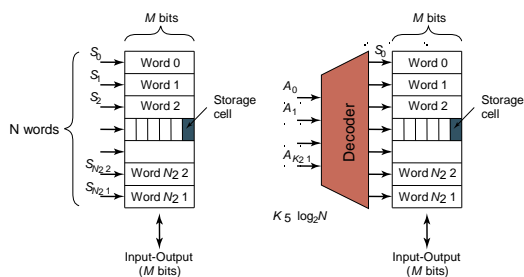
Paměť	# adres	# datových linek	# adr. linek	# bytů
1M x 8	1,048,576	8	20	1 MB
2M x 4	2,097,152	4	21	1 MB
1K x 4	1024	4	10	512 B
4M x 32	4,194,304	32	22	16 MB
16K x 64	16,384	64	14	128 KB

Jiří Jakovenko – katedra mikroelektroniky ČVUT-FEL

Architektura pamětí: Dekodéry

Architektura pro N x M paměť
Má mnoho adresových signálů:
N slov == N adresových vodičů

Dekodér redukuje počet adresových vodičů
 $K = \log_2 N$

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Iří Jakovenco – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FFI

Il'ij Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FFI

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

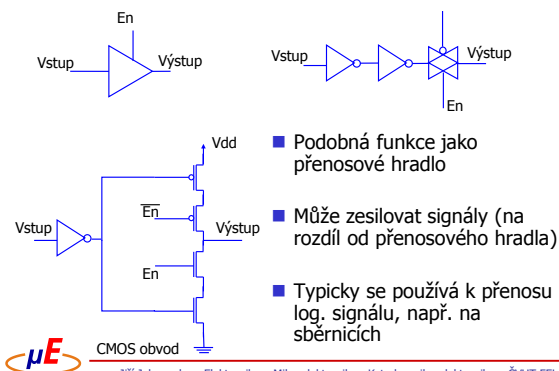
Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FFI

11. říj. 2017 11:00:00 A0
 Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FFI

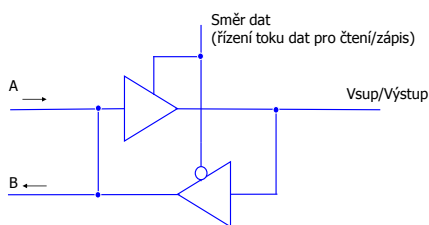
Třístavový Buffer

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

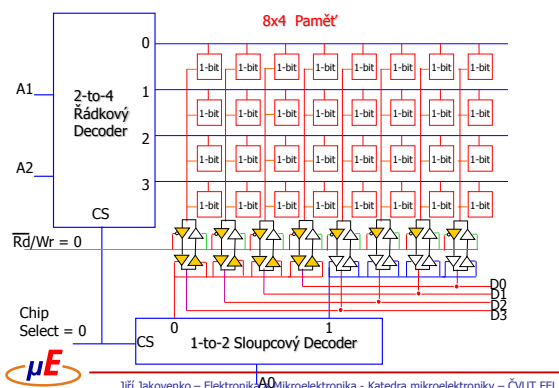
Dvousměrná sběrnice s užitím třístavového Bufferu

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

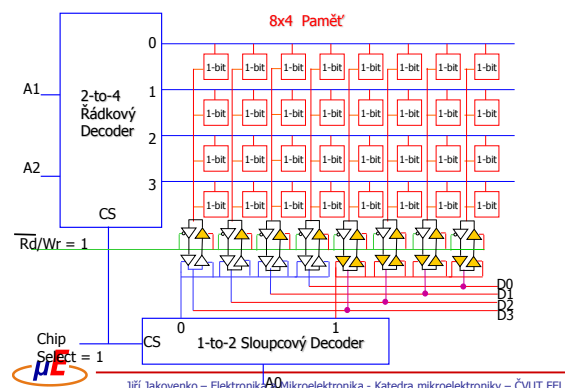
Paměť – čtení/zápis

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Paměť – čtení/zápis

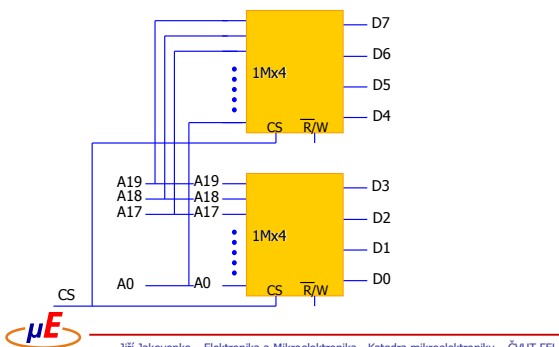

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Hierarchické spojování pamětí

- Hierarchie 1Mx8 použitím 1Mx4 paměťových čipů

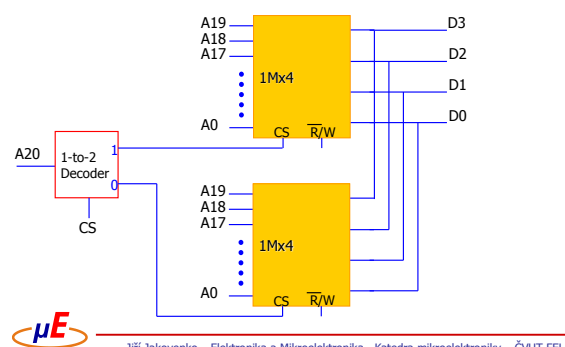

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Hierarchické spojování pamětí

- Hierarchie 2Mx4 použitím 1Mx4 paměťových čipů

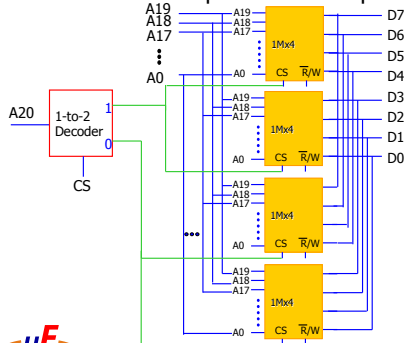

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Hierarchické spojování pamětí

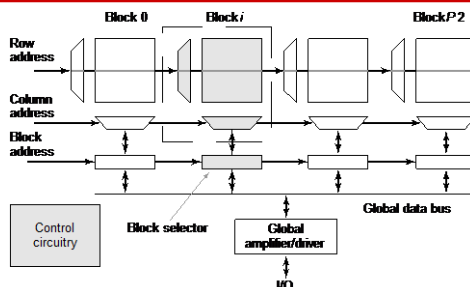
- Hierarchie 2Mx8 použitím 1Mx4 paměťových čipů

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Hierarchické spojování pamětí

Výhody:

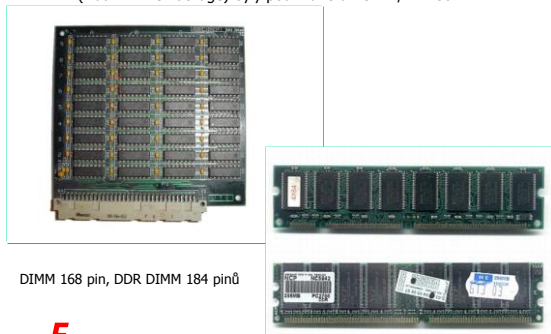
- Kratší doba zápisu uvnitř bloku
- Aktivuje se pouze 1 paměťový blok => úspora energie

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

- DIP (Dual In-line Package) byly používány u PC XT / AT286

DIMM 168 pin, DDR DIMM 184 pinů

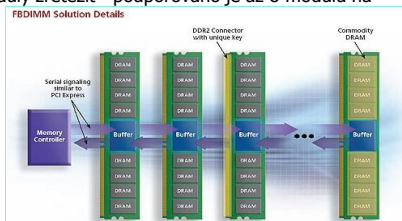

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Fully Buffered DIMM (FB-DIMM)

- Je založená na principu rychlého sériového rozhraní, které spojuje veškeré moduly (na jednom paměťovém kanálu).
- Na každém modulu paměti je přidán AMB čip (Advanced Memory Buffer), který zajišťuje spojení s řadičem paměti, případně s dalším modulem.
- Takto lze moduly zřetěžit - podporováno je až 8 modulů na kanál.

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Druhy pamětí

- ROM
- SRAM
- DRAM
- EPROM
- EEPROM
- FLASH

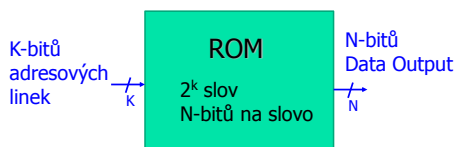

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Paměť ROM Read Only Memory (ROM)

- Informace je uchována permanentně
- Tzv. Non-volatile memory – nepotřebuje napájení k uchování informace
 - Odpojení od napájení nezničí uchované informace

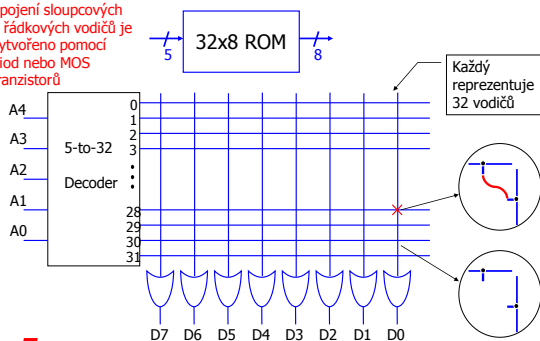

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

32 x 8 ROM

Spojení sloupkových a řádkových vodičů je vytvořeno pomocí diod nebo MOS tranzistorů

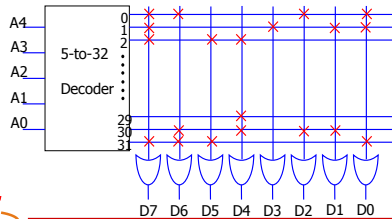

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Naprogramování 32x8 ROM paměti

A4	A3	A2	A1	A0	D7	D6	D5	D4	D3	D2	D1	D0
0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	1	0	1
0	0	0	0	1	1	0	0	0	1	0	1	1
0	0	0	1	0	1	0	1	1	0	0	0	0
...
1	1	1	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0
1	1	1	1	0	0	1	0	1	0	1	1	0
1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	1

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Příklad: Vyhledávací tabulka

- Navrhněte Vyhledávací tabulku pro funkci $F(X) = X^2$
- Použijte ROM paměť

X	$F(X)=X^2$
0	0
1	1
2	4
3	9
4	16
5	25
6	36
7	49

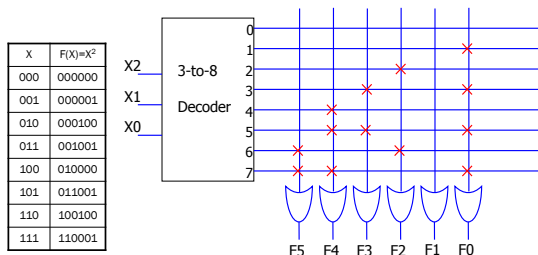
X	$F(X)=X^2$
000	000000
001	000001
010	000100
011	001001
100	010000
101	011001
110	100100
111	110001

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Vyhledávací tabulka pro mocninu použitím ROM paměti

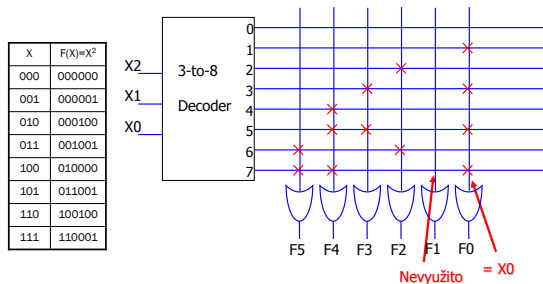
X	$F(X)=X^2$
000	000000
001	000001
010	000100
011	001001
100	010000
101	011001
110	100100
111	110001

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Vyhledávací tabulka pro mocninu použitím ROM paměti

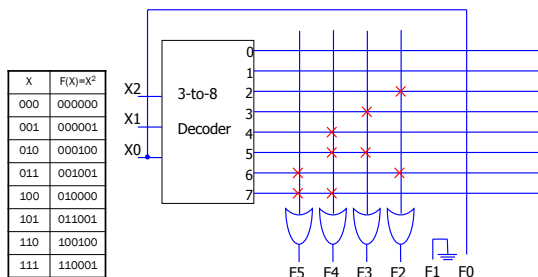
X	$F(X)=X^2$
000	000000
001	000001
010	000100
011	001001
100	010000
101	011001
110	100100
111	110001

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Vyhledávací tabulka pro mocninu použitím ROM paměti

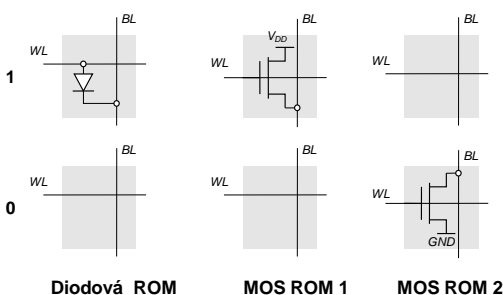
X	$F(X)=X^2$
000	000000
001	000001
010	000100
011	001001
100	010000
101	011001
110	100100
111	110001

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Obvodová realizace ROM pamětí

Diodová ROM

MOS ROM 1

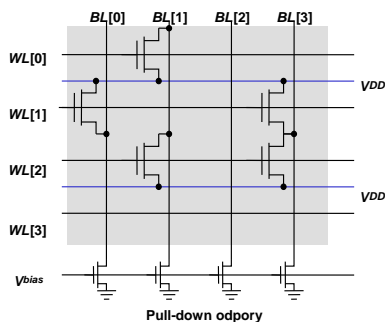
MOS ROM 2

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

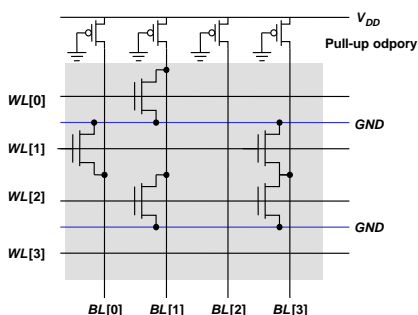
MOS OR ROM

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

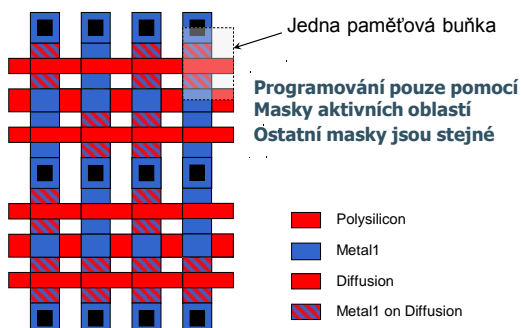
MOS NOR ROM

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

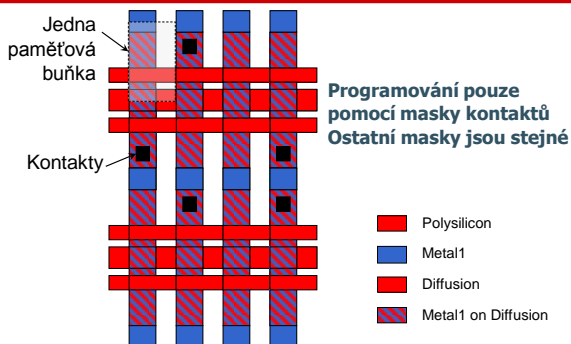
MOS NOR ROM Layout

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

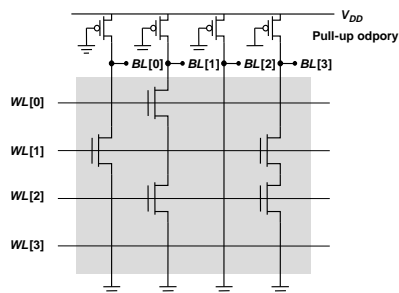
MOS NOR ROM Layout

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

MOS NAND ROM

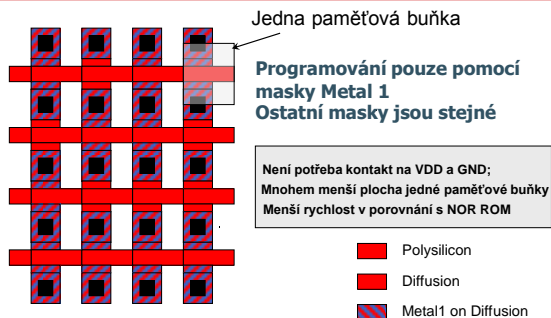

Všechny vertikální linky (word) jsou na logické jedničce kromě vybrané řádky

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

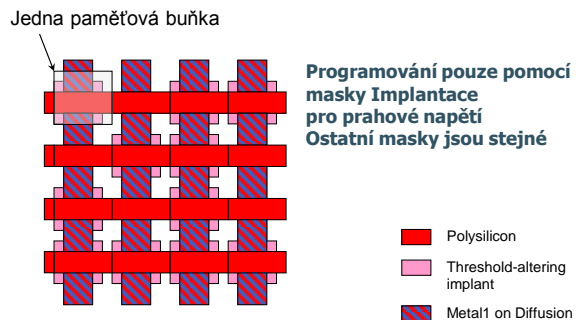
MOS NAND ROM Layout

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

NAND ROM Layout

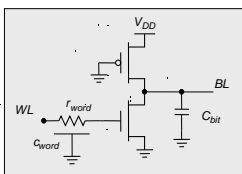

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Náhradní obvodový model pro MOS NOR ROM

Model pro NOR ROM

- Parazitní vlivy pro Word line**
 - Kapacita vodiče a Hradla tranzistoru
 - Parazitní odpor Hradla tranzistoru (polysilicon)
- Parazitní vlivy pro Bit line**
 - Odpor není dominantní (metal)
 - Drain a Gate-Drain kapacita

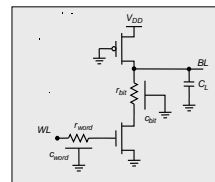

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Náhradní obvodový model pro MOS NAND ROM

Model pro NAND ROM

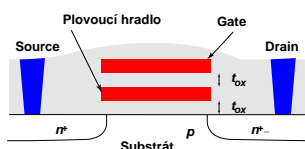
- Parazitní vlivy pro Word line** (podobné jako pro NOR ROM)
 - Kapacita vodiče a Hradla tranzistoru
 - Parazitní odpor Hradla tranzistoru (polysilicon)
- Parazitní vlivy pro Bit line**
 - Dominantní je odpor kaskádně zapojených tranzistorů
 - Drain/Source a Gate-Drain kapacita

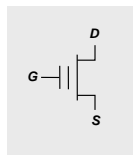
Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Struktura EPROM

Řez tranzistorem

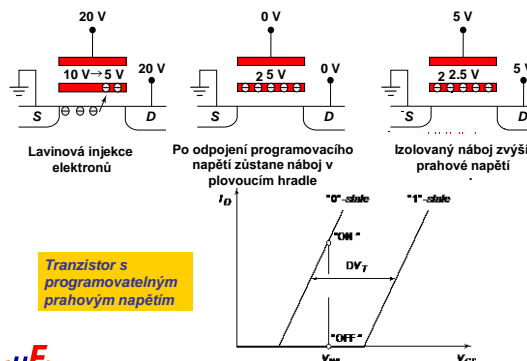
Schematický symbol

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

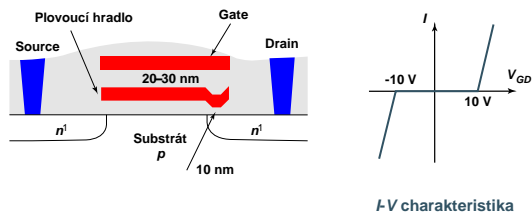
Programování plovoucího hradla

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

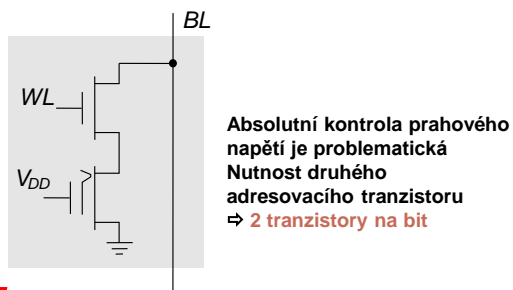
Struktura EEPROM

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

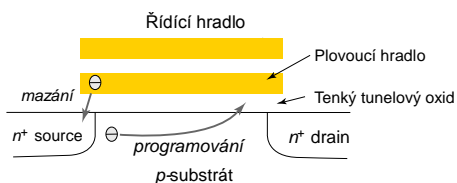
Jedna buňka EEPROM

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Flash EEPROM

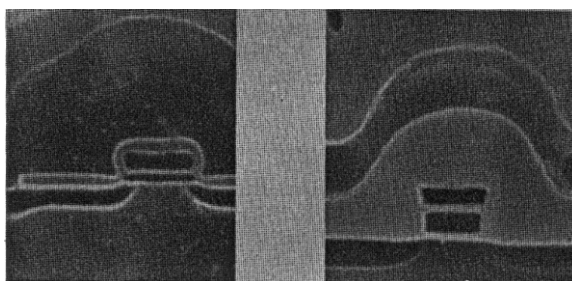
Mnoho dalších možností ...

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Fotografie reálné struktury

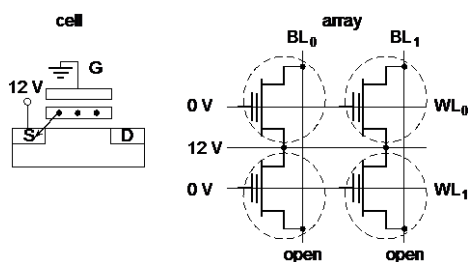
Flash

EPROM

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

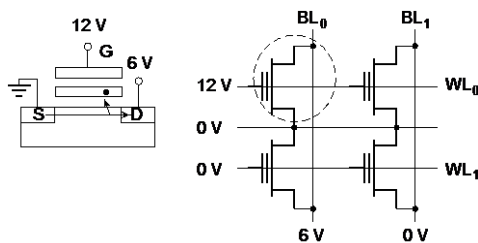
Činnost paměti NOR Flash — Mazání

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

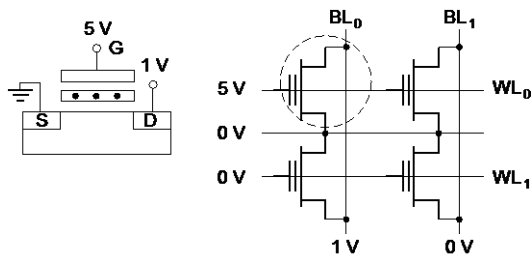
Činnost paměti NOR Flash — Zápis

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

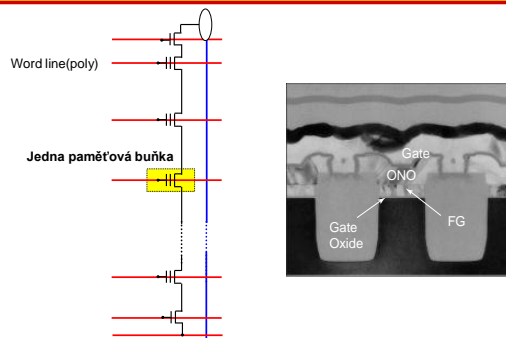
Činnost paměti NOR Flash - čtení

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Paměť NAND Flash

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Paměti Read-Write (RAM)

□ STATICKÉ (SRAM)

Data jsou uchována až do vypnutí napájení
Velké (6 tranzistorů/buňka)
Rychlé
Diferenciální

□ DYNAMICKÉ (DRAM)

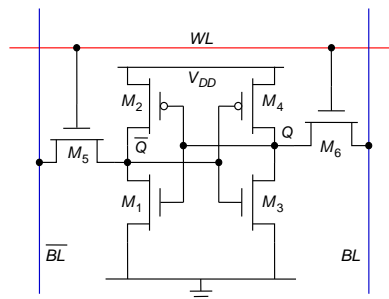
Nutnost periodického obnovení informace
Malé (1-3 tranzistory/buňka)

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

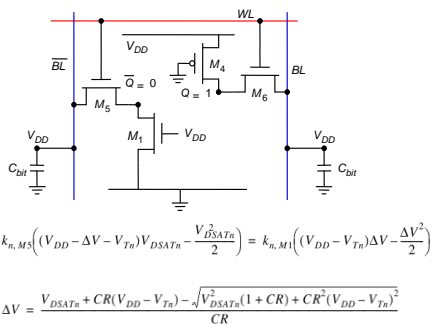
6ti-tranzistorová CMOS SRAM buňka

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

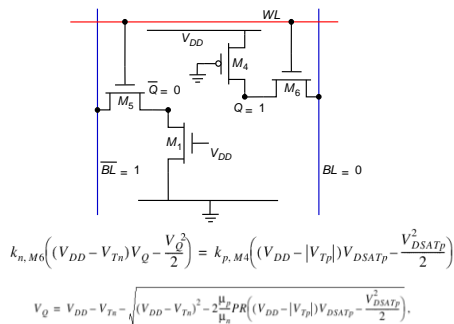
CMOS SRAM - čtení

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

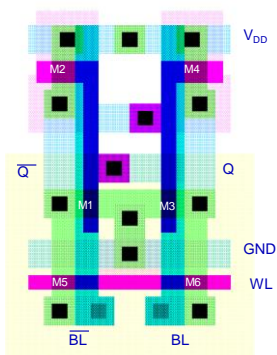
CMOS SRAM - zápis

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

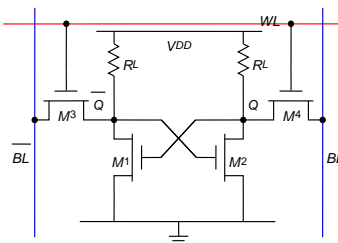
6T-SRAM — Layout

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

SRAM s odporovou zátěží

Statické energetické ztráty – vyšší

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

SRAM porovnání vlastností

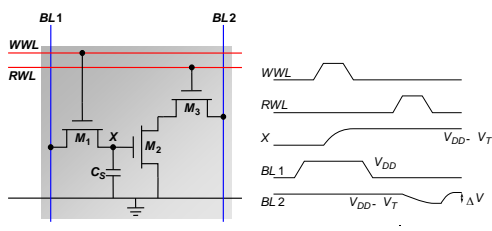
	Complementary CMOS	Resistive Load	TFT Cell
Number of transistors	6	4	4 (+2 TFT)
Cell size	58.2 μm^2 (0.7- μm rule)	40.8 μm^2 (0.7- μm rule)	41.1 μm^2 (0.8- μm rule)
Standby current (per cell)	10^{-15} A	10^{-12} A	10^{-13} A

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

3-Tranzistorová DRAM paměť

Čtení je nedestruktivní

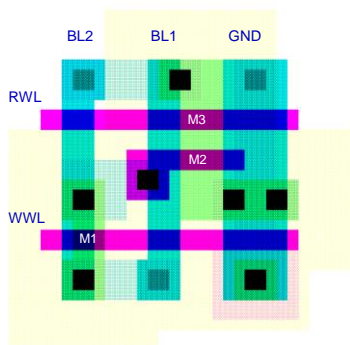
Hodnota napětí v bodě X při zápisu na log. "1" = $V_{WWL} - V_{TN}$

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

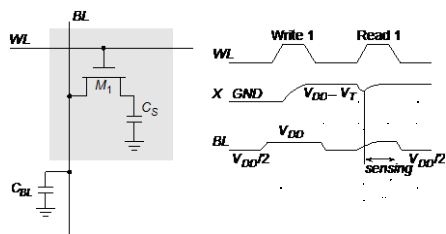
3T-DRAM — Layout

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

1-Tranzistorová DRAM Paměť

Zápis: Kapacitor CS je nabíjen či vybíjen při WL = 1

Čtení: Náboj na kapacitoru CL je redistribuován mezi CL a CBL

$$\Delta V = V_{BL} - V_{PRE} = (V_{BIT} - V_{PRE}) \frac{C_{S,PRE}}{C_{S,PRE} + C_{BL}}$$

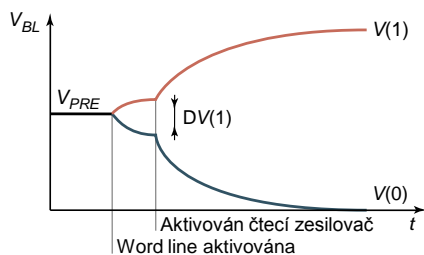
Úbytek napětí při čtení je malý; typicky okolo 250 mV.

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

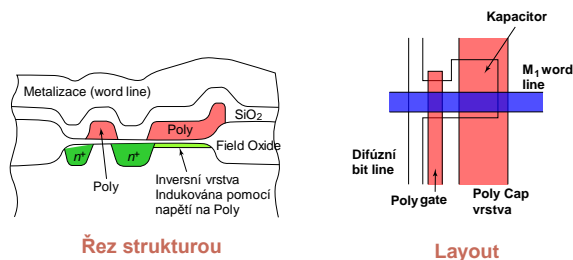
Princip činnosti čtecího zesilovače

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

1-T DRAM Paměť

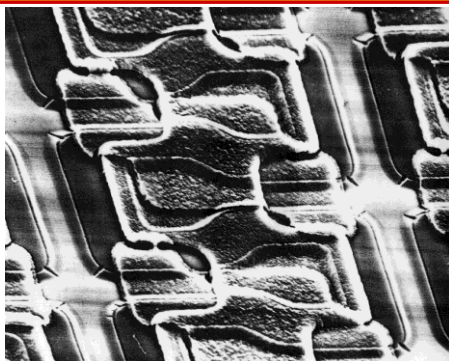
Kapacitor je mezi difúzní a Poly vrstvou
Zabírá velkou plochu

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

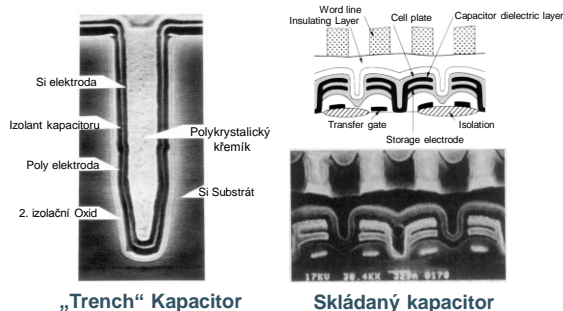
1-T DRAM Paměť pod mikroskopem

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Pokročilá 1T DRAM paměťová struktura

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Programovatelné logické obvody PLD

Základem je univerzální logická struktura (matice AND propojená s maticí OR)
Logická funkce je vytvořena pomocí programovatelných propojek, jejichž přerušením se odpojí logické signály.

Velice rychlý návrh a realizace

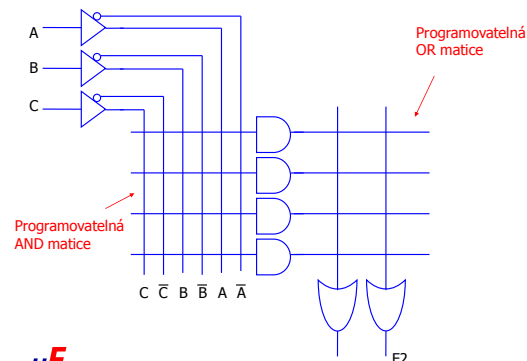
- **PROM** – Programmable Read Only Memory
- **PAL** – Programmable Array Logic
- **PLA** – Programmable Logic Array
- **FPGA** – Field programmable Gate Array

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

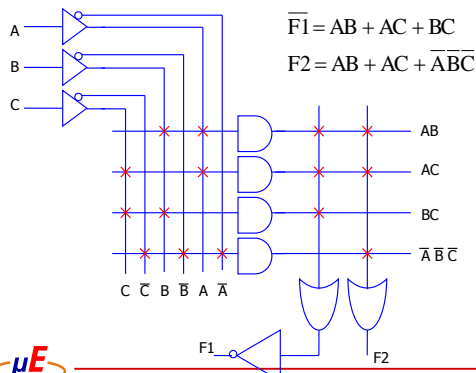
Programmable Logic Array (PLA)

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

Příklad PLA

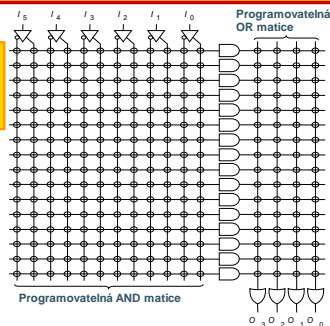
Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

PLA – Programmable Logic Array

- Velká flexibilita avšak pro většinu aplikací nepraktická
- Použití – složité stavové automaty

- ✦ Programovatelná propojka
- ✦ Fixní propojka

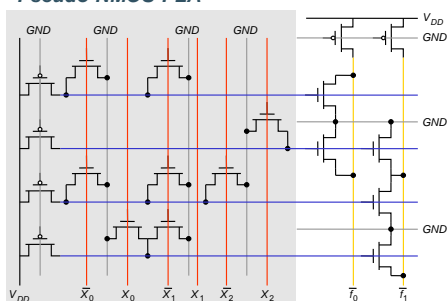

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

PLA – Programmable Logic Array

Pseudo-NMOS PLA

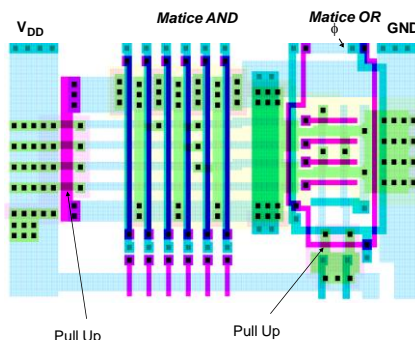
Matice AND

Matice OR

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

PLA Layout

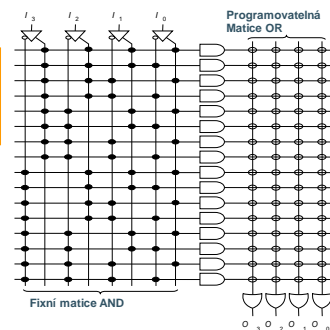
Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

PROM – Programmable Read Only Memory

Výhodné pouze tehdy, užívají-li se všechny kombinace vstupní matice. Např. převodníky kódů, stavové automaty

- ✦ Programovatelná propojka
- ✦ Fixní propojka

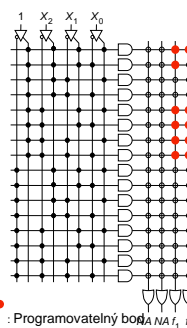
PROM

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

PROM - Programování

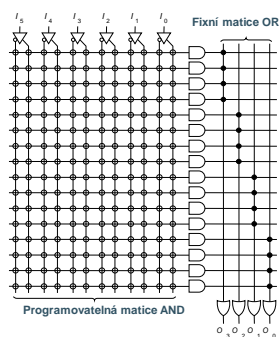

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL

PAL – Programmable Array Logic

Rozměr matice AND je mnohem menší, než v případě PROM

PAL

Jiří Jakovenko – Elektronika a Mikroelektronika - Katedra mikroelektroniky – ČVUT FEL